

Микола-Мирослав БОРОДІЙЧУК
(Україна, Дрогобич)

РОЛЬ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У РЕІНТЕГРАЦІЇ ВETERANІВ: ДОСВІД ГРОМАД ЛЬВІВЩИНИ

Після початку повномасштабної агресії росії проти України проблема соціальної, психологічної та економічної реінтеграції ветеранів стала надзвичайно важливою. Ветерани, повертаючись до мирного життя, стикаються з численними викликами. Працюючи над стратегією ветеранської політики в Дрогобицькій громаді, провели опитування, щоб з'ясувати, які питання хвилюють їх сьогодні першочергово. Серед актуальних та затребуваних потреб у громаді ветерани виділили насамперед медичні послуги та реабілітація, на другому місці стояла психологічна підтримка, на третьому – соціальна. Із загальної кількості осіб, які пройшли опитування – 78,6% респондентів зазначили, що мають статус особи з інвалідністю. Із них 75,6% повідомили, що потребують облаштування умов доступності [7]. Власне місцеве самоврядування є ключовим елементом у вирішенні цих завдань, оскільки органи місцевої влади найближче до громади та можуть оперативно реагувати на потреби ветеранів, забезпечувати інтеграційні програми, створювати освітні, професійні та психологічні ініціативи. Так, у Дрогобицькій громаді при міській раді створено окремий відділ соціально-психологічної правової підтримки та взаємодії з захисниками, захисницями та членами їх сімей [10].

Громади дбають про спрощення надання ветеранам різноманітних послуг. Наприклад, у Львівській міській територіальній громаді функціонує спеціалізований Львівський центр надання послуг учасникам бойових дій, Центр надає комплексні послуги для адаптації та реінтеграції ветеранів у мирне життя, включно з інформаційною, психологічною підтримкою та допомогою у вирішенні соціальних, юридичних питань, працевлаштування [5]. На сайті Центру доступний перший в Україні чат-бот: «Помічник ветерана», у якому зібрана інформація про всі програми та сервіси для ветеранів, ветеранок та їхніх родин у Львівській громаді [13].

При органах та за сприяння місцевого самоврядування створюються ветеранські простори та координаційні ради. Центр ветеранського розвитку було відкрито у Львові. Заклад має також спеціальне приміщення для проведення майстер-класів, групи підтримки для дружин ветеранів/нок, пошуку роботи. Крім того, тут є окремо облаштована дитяча кімната, аби ветерани чи рідні військових мали змогу залишати дитину та могли замовити ті послуги, яких потребують. Водночас ветерани й ветеранки зможуть проводити тут час з побратимами – спілкуватися, обмінюватися досвідом, обговорювати наболіле. У просторі площею майже 450 квадратних надають всі види послуг, які місто і держава пропонують нашим захисникам і захисницями [11]. У жовтні 2024 р. у Городку розпочав роботу п'ятий по рахунку ветеранський простір на Львівщині – «Свій до свого» [2].

На Львівщині з 1 липня 2023 р почалася реалізація пілотного проекту Міністерства у справах ветеранів із впровадження інституту помічника ветерана. У громадах зараз налагоджується підготовка та працевлаштування фахівців із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб, які за принципом «рівний рівному» надаватимуть індивідуальну допомогу ветеранам та членам їхніх сімей у процесі переходу від військової служби до цивільного життя, орієнтуватися в системі соціальних гарантій, оформленні пільг та послуг, сприятимуть комунікації з органами влади та установами соціального захисту. У Львові у Центрі ветеранського розвитку, який створений за сприяння Міністерства у справах ветеранів України на базі Національного університету «Львівська політехніка», відбувається професійна підготовка майбутніх фахівців [11]. Але наразі на Львівщині не має достатньої кількості фахівців, які мають відповідні знання та навички, щоб працювати з ветеранами, тому це є одним із важливих напрямків діяльності Львівської обласної адміністрації [8].

На Львівщині напрацювали першу в Україні експериментальну Програму надання соціальної послуги з реабілітації (абілітації) мешканцям Львівської області, які безпосередньо брали (беруть) участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України [1]. У 2024 р. 162 захисники та захисниці пройшли реабілітацію у санаторію «Прикордонник-Немирів», «Кришталевомок палаці» у Трускавці та

Західному реабілітаційно-спортивному центрі. У 2025 р. на реалізацію програми з обласного бюджету було виділено 12 млн грн [9]. З лютого 2026 р. на Львівщині розпочали реалізацію експериментального проекту Міністерства у справах ветеранів із медико-психологічного супроводу ветеранів із залежностями [6].

Для підтримки ветеранського підприємництва на Львівщині пропонуються грантові програми, пільгові кредити. Проект «Відвага до бізнесу» Львівської міськради пропонує ветеранам навчання, менторський супровід, консультації та подальшу грантову підтримку до 300 000 грн для створення або розвитку бізнесу [4]. У Львові створено також інтерактивну мапу, яка допомагає мешканцям знаходити та підтримувати бізнеси ветеранів (кав'ярні, послуги, виробництво [3]). У Дрогобичі та інших містах області проводяться форуми та тренінги, де ветерани вчаться розробляти бізнес-план, зокрема, для отримання грантів «Власна справа», щоб отримати до 1 млн грн за умови створення робочих місць. На Львівщині понад 280 учасників бойових дій та членів їхніх сімей скористалися державною програмою підтримки ветеранського бізнесу [4].

Органи місцевого самоврядування Львівщини станом є основними драйверами адаптивного спорту, перетворюючи його з разових акцій на системну реабілітацію. У 2025 р. на Львівщині було проведено понад 120 спортивних заходів, багато з яких фокусувалися на інклюзивності. Місцева влада інтегрує загальноукраїнські турніри наприклад, «Сильні України», «Ігри Незламних» [4].

Важливим у ветеранській політиці органів місцевого самоврядування є фінансова підтримка ветеранів та членів їхніх родин, сприяння отримання житла, вона реалізується через систему обласних та міських програм, що доповнюють державні виплати. Зауважимо, у 2025 р. у Дрогобицькій територіальній громаді загальна сума виплат на сертифікати для придбання житла 8 родинам ветеранам війни становила 23 млн грн. Фінансування здійснюється за підтримки Європейського Союзу в межах реалізації проекту Ukraine Facility [14]. Надається також допомога родинам ветеранів у переобладнанні квартир відповідно до потреб людей, які отримали поранення або травми внаслідок війни

Досвід громад Львівщини демонструє, що ефективна реінтеграція ветеранів можлива лише за умови комплексного підходу місцевого самоврядування та активну участь ветеранів у житті

громади. На сьогоднішній день маршрут ветерана ще залишається недостатньо превентивним. Громада або місцева влада не завжди має інформацію про повернення/демобілізацію військовослужбовця, а реагування часто відбувається вже після виникнення проблем або конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безкоштовна реабілітація для військовослужбовців. URL: <https://drohobych-rada.gov.ua/bezkoshtovna-reabilitacziya-dlya-vijskovosluzhbovcziv/>
2. Ветерани відвідали новостворений простір на Львівщині: як ветеранські спільноти повертають захисників до цивільного життя. URL: <https://unn.ua/news/veterany-vidvidaly-novostvoreny-prostir-na-lvivshchyni-yak-veteranski-spilnoty-povertaiut-zakhysnykiv-do-tsyvilnoho-zhyttia>
3. «Жоден ветеранський бізнес не закrywся за 2025 рік»: львівський досвід підтримки ветеранів. URL: https://galinfo.com.ua/news/zhoden-veteranskyy-biznes-ne-zakryvsvya_za_2025_rik_lvivsky_dosvid_pidtrymky_veteraniv_445277
4. Львів поділився досвідом підтримки ветеранського бізнесу з понад 150 громадами України. URL: <https://cityadm.lviv.ua/news/economy/lviv-podilyvsia-dosvidom-pidtrymky-veteranskoho-biznesu-z-ponad-150-hromadamy-ukrainy>
5. Львівський центр надання послуг учасникам бойових дій. URL: <https://www.dlab.com.ua/id/7470>
6. Львівщина стає пілотним регіоном у проєкті медико-психологічного супроводу ветеранів із залежностями. URL: <https://www.dlab.com.ua/id/7470>
7. Напрацювання Стратегії ветеранської політики в Дрогобицькій громаді триває. URL: <https://drohobych-rada.gov.ua/napraczyuvannya-strategiyi-veteranskoyi-polityky-v-drohobyczkij-gromadi-tryvaye/>
8. Огляд ветеранської політики в територіальних громадах (12.2025 р. – 01.2026 р.). URL: <https://niss.gov.ua/news/komentarij-ekspertiv/ohlyad-veteranskoyi-polityky-v-terytorialnykh-hromadakh-122025-r-012026-r>
9. Програму реабілітації для ветеранів на Львівщині продовжили на наступний рік. URL: <https://loda.gov.ua/news/125454>

10. Робота з ветеранами: у міськраді окреслили координацію дій. URL: <https://drohobych-rada.gov.ua/den-prapora-u-drohobichi-rozpochali-z-k/>

11. У Львові відкрили ветеранський центр. URL: https://portal.lviv.ua/news/2024/01/11/u-lvovi-vidkryly-veteranskyj-tsentr?utm_source=chatgpt.com

12. У Львові відкрили простір «Асоціація підтримки ветеранського бізнесу». URL: <https://city-adm.lviv.ua/news/economy/u-lvovi-vidkryly-prostir-asotsiatsiia-pidtrymky-veteranskooho-biznesu/#>

13. У Львові тепер працює чат-бот «Помічник ветерана». URL: <http://vivpost.net/city/u-lvovi-teper-pratsyuye-chat-bot-pomichnyk-veterana/#:~:text=Довідник%20представили%20у%20межах%2011%20форуму%20електронного%20урядування%20Forum%20451%E%20>

14. У новий рік з новими оселями: ще двоє ветеранів війни у Дрогобичі отримали сертифікати на придбання житла. URL: <https://drohobych-rada.gov.ua/v-ponedilok-vidbudetsya-zasidannya-postijnoyi-komisiyi-rady-z-pytan-planuvannya-byudzhetu-finansiv-czinovoyi-polityky-ta-investycij/>